

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDAYO VILOYATIDA BOLALAR SPORTNING RIVOJLANISHI

Kadirova Xalima Buvabayevna

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

“Ma’naviyat asoslari va huquq” kafedrasi dotsenti

UDK: 94(575.1)

<https://orcid.org/0009-0003-0848-3891>

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekistonda yosh avlodni jismoniy va ma’naviy jihatdan sog‘lom qilib tarbiyalash, ularning sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish, sport infratuzilmasini rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli chora-tadbirlarni tahlil qiladi. Maqolada Prezident farmonlari asosida tashkil etilgan Bolalar sportini rivojlantirish jamg‘armasining faoliyati, uning mablag‘lari hisobidan barpo etilgan zamonaviy sport ob’ektlari, o‘quvchi-yoshlarning sport musobaqalarida erishgan yutuqlari hamda Surxondaryo viloyatida sport sohasida amalga oshirilgan ishlar yoritilgan. Shuningdek, sog‘lom avlodni tarbiyalashda davlatning yuksak e’tibori va xalqaro sport maydonlarida O‘zbekiston yoshlarining muvaffaqiyatlari alohida ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, sport, bolalar sporti, jismoniy tarbiya, ma’naviy tarbiya, sport infratuzilmasi, Bolalar sportini rivojlantirish jamg‘armasi, sport musobaqalari, sog‘lom avlod, Surxondaryo viloyati.

Аннотация: В статье анализируются комплексные меры, реализуемые в Узбекистане по воспитанию подрастающего поколения в физически и духовно здоровом состоянии, повышению его интереса к спорту, развитию спортивной инфраструктуры. В статье освещается деятельность Фонда развития детского спорта, созданного на основе указов президента, современные спортивные сооружения, построенные на его средства, достижения студентов и молодежи в спортивных соревнованиях, а также работа, проводимая в сфере спорта в Сурхандарьинской области. Также было отмечено высокое внимание государства к воспитанию здорового поколения и успехи

узбекской молодежи на международных спортивных аренах.

Ключевые слова: Узбекистан, спорт, детский спорт, физическое воспитание, духовное воспитание, спортивная инфраструктура, Фонд развития детского спорта, спортивные соревнования, здоровое поколение, Сурхандарьинская область.

Abstract: This article analyzes the comprehensive measures being taken in Uzbekistan to raise the younger generation in a physically and spiritually healthy way, increase their interest in sports, and develop sports infrastructure. The article covers the activities of the Children's Sports Development Fund, established on the basis of presidential decrees, modern sports facilities built at its expense, the achievements of schoolchildren and youth in sports competitions, and the work carried out in the field of sports in the Surkhandarya region. It also highlights the high attention of the state to raising a healthy generation and the successes of Uzbek youth in international sports arenas.

Keywords: Uzbekistan, sport, children's sports, physical education, spiritual education, sports infrastructure, Children's Sports Development Fund, sports competitions, healthy generation, Surkhandarya region.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Farzandlarimizni ham jismoniy, ham ma’naviy jihatdan sog‘lom qilib o‘stirish, ularning baxt-u saodati, farovon kelajagini ko‘rish, dunyoda hech kimdan kam bo‘lmaydigan avlodni tarbiyalash yo‘lida O‘zbekistonda keng qamrovli chora-tadbirlar ishlab chiqilganki, u bugun o‘zining ijobiy natijalarini ko‘rsatmoqda.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ /

DISCUSSION). O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2002-yil 24-oktyabrdagi "O'zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasini tuzish to'g'risida"gi hamda 2004-yil 29-avgustdagi "O'zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonlari o'sib kelayotgan avlod qalbida sportga muhabbat tuyg'ularini shakllantirishda muhim dasturilamal bo'lib xizmat qilayotir.

O'tgan davr mobaynida mazkur jamg'arma mablag'lari hisobidan qariyb 1500 ta zamonaviy bolalar sporti obyektlari barpo etildi. Bugungi kunda mamlakatimizdagi deyarli har bir maktab, kollej va litsey ochiq sport maydonchalaridan tashqari, zamonaviy anjomlar bilan ta'minlangan yopiq sport zallari va suzish havzalariga ham ega.

Aytish joizki, Xalq ta'limi vazirligi huzuridagi "Yoshlik" jismoniy tarbiya va sport jamiyati ana shu inshootlardan foydalanish samaradorligini oshirish, o'quvchi-yoshlarni sportga kengroq jalb etish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish singari ezgu ishlarni amalga oshirib kelayotir. Jamiyat shuningdek, umumta'lim maktablari, maktabdan tashqari ta'lim muassasalari o'qituvchi hamda murabbiylariga jismoniy tarbiya darslari va mashg'ulotlarini samarali tashkil etish, yaratilgan moddiy-texnik bazadan unumli foydalanish borasida ham yaqin ko'makchi.

2012-yilning o'tgan to'qqiz oyi davomida "Yoshlik" jismoniy tarbiya va sport jamiyati markaziy kengashi tomonidan o'tkazilgan sport tadbirlari, jumladan, oltita birinchilik, o'nta markaziy Kengash sovrini uchun musobaqa, 11 o'quv-yig'in mashg'ulotida bu jihatlar yana bir karra amaliy ifodasini topdi. Ularda 4870 nafardan ziyod o'quvchilar ishtirok etdi. Mintaqaviy kengashlar tomonidan tashkillashtirilgan viloyat birinchiliklariga esa 312 mingdan ziyod o'quvchi-yoshlar jalb qilindi[1].

2012-yil 168 ta bolalar sporti obyekti foydalanishga topshirildi va bugungi kunda 6 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan 1 million 600 mingdan ziyod bolalarimiz sport bilan muntazam shug'ullanish imkoniga ega bo'ldi.

Yurtimizda sport sohasini yanada

rivojlantirish, O'zbek futboli rivojini yangi bosqichga ko'tarish maqsadida azim poytaxtimiz Toshkent shahrida zamonaviy "Bunyodkor sport majmuasi" qurilib foydalanishga topshirilgani mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini yana bir bor yorqin namoyon etdi.

O'zbekistonning futbol bo'yicha ikkita terma jamoasi — o'n olti yoshgacha bo'lgan o'smirlar terma jamoamiz hamda yoshlar terma jamoamiz Osiyo qit'asining manaman degan eng kuchli mamlakatlarining terma jamoalari bilan keskin kurashlarda g'alaba qozongani, kelgusi yili jahon chempionatida ishtirok etish huquqini qo'lga kiritgani, hech shubhasiz, nafaqat futbol ishqibozlari va sport muxlislarini, o'ylaymanki, butun xalqimizning ko'nglini ko'tarib, g'urur va iftixor yetkazdi, desam, adashmagan bo'laman.[1]

Surxon vohasida ham yoshlarning sportga bo'lgan qiziqishini, mahoratini oshirish, sport turlarining ommaviyligini ta'minlash maqsadida 10 ta bolalar va o'smirlar sport maktablari faoliyati yo'lga qo'yilgan.

O'tgan yilning ko'klamida Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasining 1 milliard 731,8 million so'mlik mablag'i hisobidan Qumqo'rg'on tuman markazida "Surxon suzish havzasi" qurilib, foydalanishga topshirildi. Bugungi kunda 400 nafar o'g'il-qiz suv sporti bilan shug'ullanayotgan mazkur havzada barcha sharoitlar yaratilgan.

Davlatimiz rahbarining yuksak e'tibori tufayli sport nafaqat mamlakatimizda, balki vohamizda ham kun sayin ommaviylashmoqda[2].

2003 - 2010-yillarda O'zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi mablag'lari hisobidan barpo etilgan 1199 ta bolalar sporti obyekti umumiy qiymati 18,91 milliard so'mlik sport inventarlari va uskunalari bilan jihozlandi.

O'zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi va mahalliy hokimliklar o'g'il-qizlarimizni sport bilan muntazam shug'ullanishga keng jalb etish borasida faol hamkorlik qilib kelmoqda. 2010-yilda bu borada amalga oshirilgan ishlar natijasida mamlakatimizda 6 - 15 yoshdagi 1,6 million nafar o'quvchi sport va jismoniy tarbiya bilan

shug'ullanmoqda. Ya'ni, hozirgi kunda ularning soni 2008-yildagi 29,2 foizdan 34,5 foizga, qizlar orasida esa 24,1 foizdan 30,9 foizga ko'paydi.

2005-yilda yurtimizda mutlaqo sog'lom bolalar soni 52,7 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2010-yilda ular 62,6 foizga yetdi. Agar dunyoning rivojlangan davlatlarida bu ko'rsatkich 70-72 foizligini inobatga oladigan bo'lsak, O'zbekistonda ushbu masala bo'yicha qanday jiddiy o'sish sur'atlariga erishilayotgani yaqqol ayon bo'ladi[3].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti raisligida 2011-yil 25-fevral kuni Oqsaroyda O'zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi homiylik kengashining navbatdagi yig'ilishi bo'lib o'tdi.

Majlisda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi Homiylik kengashi raisi ushbu tuzilma tashkil etilganidan buyon o'tgan davrda amalga oshirilgan keng ko'lamli ishlar, ularning ahamiyati, mohiyati va amaliy natijalari haqida so'z yuritib, Jamg'arma faoliyati rivojiga davlat va hukumat idoralari, ishlab chiqarish korxonalari, tadbirkorlik va fermerlik subyektlari, nodavlat tashkilotlar, keng jamoatchilik o'z hissalarini qo'shayotgani, ularning bu boradagi ishlarni qo'llab-quvvatlashi tufayli bu tashkilot qisqa muddatda umummilliy harakatga aylanganini qayd etdi.

Yig'ilishda Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi mablag'larini shakllantirish va ulardan maqsadli foydalanish masalalari muhokama qilindi. O'tgan yili ushbu maqsadlar uchun 111,1 milliard so'm ajratish ko'zda tutilgan bo'lib, amalda bu ko'rsatkich 116,8 milliard so'mni tashkil etdi. Xorijiy valyutadagi tushumlar esa 1,72 million AQSH dollarini tashkil qildi. Aytish joizki, 2008 — 2011-yillarda mablag'lar tushumi 55,9 foizga ko'paydi va bu, o'z navbatida, homiylarning mamlakatimizda bolalar sportini rivojlantirish va Jamg'arma ishini faollashtirishga e'tibori ortib borayotganidan dalolat beradi[4].

Inson manfaatlari ustuvor yurtda ertangi kunga yuksak ishonch bo'ladi. Buni mamlakatimizda yoshlarimizga, ayniqsa, sportchi qizlarimizga ko'rsatilayotgan

g'amxo'rlik va e'tibordan ham bilish mumkin. Ayni kunlarda Xalq ta'limi vazirligi huzuridagi Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi tomonidan Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahridagi maktab, kollej, akademik litseyda o'qiyotgan hamda ijtimoiy ta'minot muassasalarida tarbiyalanayotgan 8 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan sportchi qizlarga Prezident sport kiyimlari tuhfa etilmoqda[5].

Aytaylik, 2011-yilda Surxon vohasi mezbonlik qilgan "Barkamol avlod" sport musobaqalarining dastlabki bosqichida akademik litsey va kasb-hunar kollejlari ta'lim olayotgan 1 million 600 mingdan ziyod farzandlarimizning 740 ming nafari yoki qariyb 50 foizi ishtirok etgani uning qamrovi qanday ekanidan va bellashuvlar naqadar qizg'in kechganidan darak beradi.

Misol uchun, "Barkamol avlod — 2011" sport o'yinlari munosabati bilan Termiz shahrida "Surxon" sport majmuasi qurildi. Bu yerda 10 ming tomoshabinga mo'ljallangan stadion, badiiy gimnastika va qo'l to'pi zallari bunyod etilib, zamonaviy sport jihozlari bilan ta'minlandi. Bunday ko'rkam va zamonaviy inshootlar sog'lom avlod kamoloti yo'lida davlatimiz rahbarining beqiyos g'amxo'rliги namunasi bo'lib, uzoq vaqt xalqimizga xizmat qilishi, shubhasiz. Surxondaryo viloyati bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi bo'limi tomonidan ham ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Biz qisqacha 2014-yilda bajarilgan ishlarga to'xtalmoqchimiz.

Surxondaryo viloyatida 2003-2014-yillarda 124 ta Bolalar sport inshooti qurilib, foydalanishga topshirilgan. Shundan 113 tasi (91%) qishloq joylarda joylashgan. Ularning 13 tasi TIPlar (5 ta 1-TIP, 2 ta 2-TIP, 1 ta 4-TIP, 4 ta 5-TIP, 1 ta alohida loyiha asosida), 1 ta 25x11 m o'lchamdagi yopiq suzish havzasi, 83 tasi maktab sport zallari (41 ta 9x18 m, 42 ta 12x24 m o'lchamda), 19 tasi mavjud sport inshootlari rekonstruksiya qilinganlari, 5 tasi suzish havzalari (3 ta kapital ta'mirlash) va 3 ta bolalar sport maydonchalaridan iborat. Sport inshootlarining 105 tasi Xalq ta'limi vazirligi, 5 tasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi va 6 tasi boshqa tashkilotlar tasarrufida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

2014-yil 31-yanvardagi «O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi huzuridagi Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi byudjetini hamda 2014-yilda Bolalar sporti inshootlari, suzish havzalari va Bolalar musiqa hamda san'at maktablarini qurish, rekonstruksiya qilish va kapital ta'mirlashning manzilli dasturini tasdiqlash to'g'risida»gi PQ-2118-sonli qarori asosida viloyat hududida 3 ta yangidan quriladigan musiqa va san'at maktablari va 1 ta II-tipdagi sport kompleksi, 6 ta maktablar qoshida qo'shimcha sport zal qurish hamda 1 ta sport inshootni rekonstruksiya qilish ishlari belgilangan.

2014-yil yakunida 11 ta Bolalar sport obyektlari foydalanishga topshirilib, Davlat qabul komissiyasiga ko'rib chiqildi va dalolatnomalar rasmiylashtirildi.

Shu bilan birga 2004-2012-yillarda foydalanishga topshirilgan bolalar sport inshootlari, maktab sport zallari va suzish havzalarini qayta jihozlash uchun bugungi kunga qadar 380,7 mln so'mlik sport anjomlari va uskunalari olib kelindi va joylarga yetkazildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2011-yil 4-avgustdagi «Sport bilan muntazam shug'ullanuvchi qizlarni zamonaviy sport kiyimlari bilan rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi P-3690-sonli Farmoyishi hamda Viloyat hokimligining 2011-yil 9-avgustdagi 97-F-Farmoyishlariga asosan 3 yilga mo'ljallangan zamonaviy sport kiyimlari 2014-yilda Termiz shahri va tumanlarga jami 15 907 komplekt kiyimlar tarqatildi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 19-apreldagi umumta'lim maktablari, akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari o'quvchi-qizlarining sport bilan muntazam shug'ullanishini yanada rivojlantirish to'g'risida»gi qizlarni zamonaviy sport kiyimlari bilan rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 264-f-sonli Farmoyishiga asosan joriy yilga qo'shimcha 8 377 komplekt sport formalari Termiz shahri va barcha tuman markazlarida yuqori saviyada tarqatildi.

Bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasi tomonidan viloyatda bolalar, ayollar va oila sportini rivojlantirish, ularni jismoniy tarbiya

va sportga jalb etish, aholining barcha qatlamlarini sog'lomlashtirish, ommaviy sport musobaqalarini tashkil qilish, o'quvchi-yoshlar o'rtasida sportni rivojlantirish, "Sog'lom bola" yili Davlat dasturida belgilangan vazifalarni amalga oshirish hamda 14-yanvar Vatan himoyachilari kuni, «8-mart Xalqaro xotin-qizlar», «Navro'z», "Xotira va qadrlash kuni" hamda bayramlariga bag'ishlab va tasdiqlangan musobaqalar taqvim rejasiga asosan belgilangan vaqtlarda sport musobaqalari o'tkazilib kelinmoqda. 2014-yil mobaynida Jamg'arma tomonidan tuman (shahar) hamda viloyat birinchiliklari jami 446 ta musobaqa o'tkazildi. Musobaqalarda jami 32 ming 517 nafar ishtirokchi qatnashdi. Shundan qizlar 13 ming 527 nafarni tashkil etdi. Musobaqa g'oliblariga esdalik sovrindorlar bilan taqdirlandi.

2014-yil 14-16-mart kunlari Rossiya Federatsiyasi Kaliningrad shahrida o'tkazilgan Taekvondo VTF sport turi bo'yicha o'tkazilgan Xalqaro turnirda Termiz shahridagi 13-maktabning o'quvchisi Qosimhojiyev Najmiddin 32 kg vaznda 1-o'rin, Jarqo'rg'on tuman 41-maktab o'quvchisi Raimjonova Mohira 49 kg vaznda 2-o'rin, Jarqo'rg'on tuman 41-maktab o'quvchisi Eshboyeva Kimyo 68 kg vaznda 3-o'rin sohiblari bo'lishdi.

2014-yil 25-noyabr - 1-dekabr kunlari Turkiya Davlatining Antaliya shahrida o'tkazilgan sportning Taekvondo VTF sport turi bo'yicha o'tkazilgan Xalqaro turnirga jami 10 nafar sportchi ishtirok etishib 1 ta oltin, 1 ta kumush va 3 ta bronza medallarni qo'lga kiritishdilar.

O'tkazilgan sport tadbirlari ommaviy axborot vositalari orqali yoritib borildi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, xususan ularning jismoniy salomatligini mustahkamlash va sportga mehrini oshirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'tgan yillar davomida qabul qilingan farmonlar, tashkil etilgan jamg'arma va amalga oshirilgan keng ko'lamli ishlar mamlakatda zamonaviy sport

infratuzilmasining yaratilishiga, o'quvchi-yoshlarning sport bilan muntazam shug'ullanishiga va xalqaro maydonlarda munosib natijalarga erishishiga zamin yaratdi.

Maqolada keltirilgan Surxondaryo viloyatidagi misollar ham bu borada olib borilayotgan ishlar naqadar samarali ekanligini

ko'rsatadi. Yangi sport inshootlarining qurilishi, mavjudlarining rekonstruksiya qilinishi, sport anjomlari bilan ta'minlanishi va sport musobaqalarining muntazam o'tkazilishi yoshlarning sportga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning salomatligini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. Назиров Б.С. Ўзбекистонда жисмоний маданият ва спорт тарихи (XX аср – XXI аср бошларида Сурхон воҳаси мисолида): Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси. –Термиз, 2021.
2. Xalq so'zi, 2012-yil 8-dekabr.
3. Tashrif, 2015-yil 19-yanvar.
4. Xalq so'zi, 2011-yil 4-mart.
5. Karimov I. A. Demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish – mamlakatimiz taraqqiyotining asosiy mezonidir.
6. Xalq so'zi, 2012-yil 13-mart.